

İktisadi Doktrinlerde Geçmişten Günümüze Girişimciliğin Önemi*

İclal ÇÖGÜRÇÜ**

ÖZ

Küreselleşen dünyada ekonomik büyümede rol oynayan en önemli aktörlerden biri girişimcilerdir. Ekonomi üzerinde artan bu önemi itibarıyla, girişimcilerin iktisadi doktrinlerde geçirdiği değişim ve evrim incelenerek ekonomi üzerindeki fonksiyonlarının araştırılması gerekmektedir.

İktisadi doktrinler tarihinde, Cantillon'dan itibaren başlayan modern girişimcilik teorisi çerçevesinde her dönem çok çeşitli görüşler olmasına rağmen, girişimcinin ekonomi üzerindeki rolü oldukça önemlidir. Bu düşünürlere göre girişimci; risk üslenen, finansal sermayeyi arz eden, yenilikçi, karar verici, endüstriyel lider, yönetici, organizatör, girişim sahibi, işveren, müteahhit, arbitrajcı, alternatif kullanımlar arasında kaynakların tahsisini sağlayan ekonomik bir aktördür.

Karanlık dönem olarak da bilinen Avrupa ekonomisinde feodal sistem, girişimcilğe ve yeniliğe karşı çıkarken, bu şartlar zaman içerisinde Ortaçağ Avrupa'sında değiştiği görülmektedir. Şehirleşmeye paralel olarak hammadde arz eden ve bitmiş mallar pazarlayan tüccar sınıfı arasında girişimciliğin önemi artmakla beraber sanayi devrimi bu süreci biraz daha hızlandırmıştır. Sanayi toplumundan bilgi toplumuna geçişte ise girişimcilik daha da önem kazanmıştır. Bilgi toplumuyla birlikte üretim üzerinde emeğin payı azalırken, bilgiye dayalı emeğin üretim üzerindeki ağırlığının arttığı görülmektedir. Diğer yandan bilgi toplumuyla birlikte üretim, ulaşım ve yönetim gibi alanlardaki gelişmeler ve dünyadaki küreselleşme süreci girişimciliğin önemini biraz daha artırmaktadır.

İstihdam ve işsizlikle mücadelede girişimcilik en önemli çözüm yolu, ekonomik kalkınma ve büyümenin itici gücü, yenilik ve yaratıcılığın kaynağıdır. Ülkelerdeki ekonomik büyüme ve refahı artırmanın en önemli yolu rekabete dayalı özel girişimciliği artırmaktır. Özel mülkiyet ve dolayısıyla özel girişimcilik ekonomik büyüme ve refah düzeyini artıran önemli bir unsurdur. Girişimci, ekonomik kaynakların düşük üretkenli alanlardan yüksek üretkenli alanlara aktarılma sürecinde baş aktör, aynı zamanda üretim kaynaklarını yeni bir tarzda birleştirerek kullanılmayan üretim faktörlerinin kullanılmasını da sağlamakta, ama daha önemlisi kullanılmakta olan üretim araçlarında ve mevcut girdilerde yeni kombinasyonlar yaparak üretimin artırılmasında oldukça önemli bir role sahiptir. Girişimci yeni fikirlerin yaratılması, yayılması ve uygulamasını hızlandırır, ayrıca yeni endüstrilerin doğmasına yol açar, teknolojileri kullanan sektörlerde verimliliği artırır ve hızla büyüyen sektörler yarattığı için ekonomik büyümeyi hızlandırır.

Günümüzde ekonomik büyüme ve kalkınma; ürün, bilgi, teknoloji ve hizmet alanında üretim kapasitesinin artırılmasına bağlıdır. Bu da ekonomik yapıda büyük ölçüde girişimcilikle sağlanabilir. Girişimciliğin ekonomideki bu önemine rağmen tam olarak iktisatçılar tarafından kavranamayan bir fenomen olarak devam etmektedir. Bu çalışmada iktisadi doktrinlerin tarihinde girişimciliğin geçirdiği süreç, evrim ve ekonomi içindeki önemi vurgulanarak, Klasik Yunan döneminden, yeni ekonomi olarak da bilinen, bilgi çağına kadar ki süreçte ekonomideki girişimciliğin önemi üzerinde durulacaktır.

Anahtar Kelimeler: Girişimcilik, İktisadi Doktrinler Tarihi, Ekonomi.

Importance Of Entrepreneurship In The Economic Doctrine From Past To Present

ABSTRACT

In the globalizing world, entrepreneurs are one of the most important actors that play a role in economic growth. In the historical process, it is necessary to investigate the function on economic doctrine by examining the changes and evolution of entrepreneurs as of increased importance on the economy.

The role of entrepreneurs on economy is strongly emphasized even though there are various ideas in every period in the modern entrepreneurship theory framework in historical process of economic doctrines beginning from Cantillon. According to those thinkers entrepreneur is an economic actor who takes risk, supplies financial capital, provides resource distribution among alternative usages and who is innovator, decision-maker, industrial leader, manager, organizer, enterprise owner, employee, contractor and arbitrator.

The feudal system in the European economy while preventing entrepreneurship and innovation, this situation seems to have changed over time in the medieval Europe. In parallel with urbanization, entrepreneurship is gaining importance among the Merchant class supplying raw materials and marketing final goods. The industrial revolution has accelerated this process lightly more. The transition from industrial society to knowledge society, the importance of entrepreneurship has further increased. While the share of labor on the production has decreasing with knowledge society, knowledge-based labor has increased weight on production. On the other hand, manufacturing, transportation and development in areas such as management and the globalization process enhances the importance of entrepreneurship a bit more together with the information society.

* Bu makale, 6th International Congress On Entrepreneurship (ICE'14), sunulan bildirinin revize edilerek genişletilmiş halidir.

** Yrd. Doç. Dr., Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi, icogurcu@kmu.edu.tr

Makalenin Gönderim Tarihi: 17.04.2015; Makalenin Kabul Tarihi: 04.03.2016

Entrepreneurship is the most important solution to struggle with employment and unemployment, driving force of economic growth and welfare, source of innovation and creativity. The most important method in countries to increase economic growth and welfare is raising private entrepreneurship based on competition. Private property and therefore private entrepreneurship is an important component raises economic growth and welfare. Entrepreneur is the leading actor in the process of economic resources from low productivity areas to high productivity areas because an entrepreneur provides the usage of malfunction sources by combining production sources in a new form. But more importantly, entrepreneur raises production by making new combinations of existing inputs and production tools. Entrepreneur speeds creation, contagion and implication of new ideas and also causes formation of new industries, increases productivity in technological sectors and accelerates economic growth because entrepreneur creates new sectors that grow fast.

Today, economic growth and development depend on increasing capacity of production, information, technology, and services. This can be provided by entrepreneurship in the economic structure. Despite the importance of entrepreneurship, it continues as a phenomenon that cannot be fully understood by economists. In this study, the process of entrepreneurship emphasizing on the evolution and importance in economy will be discussed in the history of economic doctrines from the classical era to the knowledge age also known as new economy.

Keywords: Entrepreneurship, The History of Economic Doctrine, Economy.

Giriş

İstihdam ve işsizlikle mücadelede girişimcilik en önemli çözüm yolu, ekonomik kalkınma ve büyümenin itici gücü, yenilik ve yaratıcılığın kaynağıdır. Ülkelerdeki ekonomik büyüme ve refahı artırmanın en önemli yolu rekabete dayalı özel girişimciliği artırmaktır. Özel mülkiyet ve dolayısıyla özel girişimcilik ekonomik büyüme ve refah düzeyini artıran önemli bir unsurdur. Girişimci, ekonomik kaynakların düşük üretkenli alanlardan yüksek üretkenli alanlara aktarılma sürecinde baş aktör, aynı zamanda üretim kaynaklarını yeni bir tarzda birleştirerek kullanılmayan üretim faktörlerinin kullanılmasını da sağlamakta, ama daha önemlisi kullanılmakta olan üretim araçlarında ve mevcut girdilerde yeni kombinasyonlar yaparak üretimin artırılmasında oldukça önemli bir role sahiptir. Girişimci yeni fikirlerin yaratılması, yayılması ve uygulamasını hızlandırır, ayrıca yeni endüstrilerin doğmasına yol açar, teknolojileri kullanan sektörlerde verimliliği artırır ve hızla büyüyen sektörler yarattığı için ekonomik büyümeyi hızlandırır.

Günümüzde ekonomik kalkınma ve büyüme; ürün, bilgi, teknoloji ve hizmet alanında üretimin artırılmasına bağlıdır. Bu da ekonomik yapıda girişimcilikle sağlanabilir. Girişimciliğin ekonomideki bu önemine rağmen tam olarak iktisatçılar tarafından kavranamayan bir fenomen olarak devam etmektedir. Bu çalışmada iktisadi doktrinler tarihinde girişimciliğin geçirdiği süreç, evrim ve ekonomi içindeki önemi vurgulanarak, Klasik Yunan döneminden, yeni ekonomi olarak da bilinen, bilgi çağına kadar ki süreçte ekonomideki girişimciliğin önemi üzerinde durulacaktır.

1. Girişimcilik ve Önemi

Fransızca “entre” (girmek, giriş) ve “prendre” (almak üstlenmek) sözcüklerden türetilmiş olan girişimci kavramı, iş dünyasında fırsatları tanımlayan ve bunların kapitalizasyonu için gerekli kaynakları bir araya getiren ve kâr-büyüme amaçları doğrultusunda risk alarak yeni iş yaratan kişidir (Öğüt, Şendoğdu ve Yılmaz, 2006: 431). Kelime, ekonomi literatüründe ilk kez 1730’larda Fransız Richard Cantillon tarafından kullanılmıştır. 19. Yüzyılda John Stuart ile İngiliz literatüründe kullanılmaya başlanmıştır (Çetindamar, 2002: 33). 19.Yüzyılda üretim faktörü olarak girişimci kavramını kullanan iktisatçı ise Jean Baptiste Say’dır. Say müteşebbisi, bir iktisadi işin organizasyonunu sağlayan, sevk ve idare eden, emek, sermaye ve toprak faktörlerini bir araya getirerek iktisadi işi yöneten üretim faktörü olarak tanımlamaktadır. Buna göre Say’ın iktisadi düşüncelerinde üretim faktörlerinin sayısı emek, sermaye, toprak ve müteşebbis olmak üzere dört tanedir. Say üretim faktörlerine müteşebbis kavramını getirmesi ile kârın faizden ayrılmasına neden olmuştur (Bocutoğlu, 2012: 107). Peter F. Drucker ise girişimciliği, “Yeni mamul üretim kapasitesi ile mevcut kaynakların katılmasını içeren yenilik hareketi” olarak ifade etmektedir (Hitt vd., 2002: 22). Drucker yeniliği girişimciliğe özgü bir araç ve risk unsuru olarak da tanımlamaktadır. Fakat yenilikçi olmamayı daha büyük bir risk olarak görmektedir (Beatty, 1998: 213). İşletmelerin girişimcilik özelliklerine sahip olmaları ve girişimci yaklaşımları, yenilik yapmalarını kolaylaştırmaktadır. Yeniliğin varlığı girişimci işletmelerin gelişimi için bir şart olarak görülmektedir (Çiftçi vd., 2014: 78). Schumpeter ise, girişimciliği tanımlarken yenilik yapmayı esas almakta ve girişimciliği girişimcilerin risk alma, fırsatları kovalama, hayata geçirme ve yenilik yapma süreçlerini kapsayan bir kavram olarak açıklamaktadır (Çetindamar, 2002: 34).

Girişimci, riski üstlenerek doğal kaynak, sermaye, emek gibi üretim faktörlerini bir araya getirip insanların ihtiyacını karşılayacak mal ve hizmet üretimini gerçekleştiren kişi olarak tanımlanabilir. Girişimci kâr sağlamak ve işletmeyi yönetmek için bir işletmeyi kuran ve bu işletmedeki faaliyetleri yürüten kişidir (Tekin, 2009: 2). Girişimcilik ise, pazardaki fırsatların belirlenmesi ile başlayan, kaynakların ve girdilerin kullanıldığı, yeni işlerin yaratıldığı yani ekonomik fırsatların refaha dönüştüğü dinamik bir süreçtir.

Girişimcilik, işsizlik sorununun en önemli çözüm yolu, ekonomik kalkınma ve büyümenin lokomotifi, yenilik ve yaratıcılığın kaynağıdır. Ülkelerdeki refahı artırmanın en önemli yolu rekabete dayalı özel girişimciliği artırmaktır, Özel mülkiyetin dolayısıyla özel girişimciliğin olmadığı veya yetersiz olduğu ülkelerde ekonomik refah düzeyinin düşük olduğu artık bilinen bir gerçektir.

Ülkelerin ekonomik büyüme ve kalkınmasında ve buna bağlı olarak işsizliğin azaltılmasında o ülkedeki girişimcilik faaliyetlerinin etkisi oldukça fazla olmasının nedeni girişimciliğin birçok yeni iş imkânları ortaya çıkarması, yeni ürün ve hizmetlerle rekabetin artmasına katkı sağlaması, teknolojik değişim ve gelişim sayesinde üretimde verimliliği artırması ve kişilerin hayatları üzerinde olumlu etki yaratmasından kaynaklanmaktadır (GEM, 2013: 11). Özellikle de gençler serbest meslek ve girişimcilik yönündeki faaliyetlerini artırarak, ekonomik büyüme ve istihdamın yaratılmasına olumlu katkı sağlamaktadırlar (GEM, 2014: 65). Girişimci, ekonomik kaynakları, verimliliği en yüksek alanlara yöneltebilen, üretim kaynaklarını, ortaya koyduğu yeni fikirlerle birleştirerek üretimin faktörlerine dönüştürür (Yalçıntaş, 2010: 97) Bundan dolayı girişimciler topluma karşı önemli görevler üstlenir ve üstlendikleri görevleri onları toplumsal ve ekonomik büyüme ve kalkınma için önemli kılar. Girişimciliğin toplumdaki görevlerini şöylece özetleyebiliriz (Önce vd, 2014: 2):

- Az gelişmiş ülkelerde en önemli sorunlarda birisi işsizliktir ve bu sorun yeni yatırımların yapılmamasından kaynaklanmaktadır. İşsizlikten kurtulmanın en etkin yolu kişilerin kendi işlerini kurmalarının sağlanmasıdır. Dolayısıyla girişimci sayısı ne kadar artarsa, istihdam oranı da o kadar artacaktır.
- Girişimci sayısının artması toplumsal refah düzeyi ve yaşam kalitesini de artırmaktadır.
- Girişimciler hem bilim ve teknolojiyi kullanarak, hem de bu alanlara kaynak aktararak bilim ve teknolojinin gelişmesine öncülük etmektedirler.
- Uluslararası girişimcilikte yurtdışında, kendi ülkelerinin reklamlarını yaparak tanıtırlar.
- Girişimciler kullanılan potansiyelleri kullanarak, bunların atıl kalmalarını engellerler.

Küreselleşen dünyada, sosyal, kültürel ve ekonomik dönüşüm içerisinde girişimcilik kavramı da değişmektedir. Başka bir ifadeyle, insanlık tarihi boyunca, girişimcilik sürekli değişim içerisinde olan aktif bir faaliyettir. Zaman içerisinde eski cesaretli, riski seven girişimci yerini bilgiye dayalı düşünen ve yenilikçi bir anlayışa sahip girişimciye bırakmıştır. Böylelikle sürekli değişim içinde olan girişimcilik kavramı, günümüzde sanayi toplumundan bilgi toplumuna geçişin yaşandığı ve rekabetin önem kazandığı küreselleşen dünyada yenilikçi girişimcilik olarak ekonomi literatüründe yer almaktadır (Hazel Er, 2013: 76)

2. İktisadi Doktrinler Tarihinde Girişimcinin Ekonomideki Rolü

İktisadi doktrinler tarihi girişimciliğin doğası ve rolü üzerine farklı düşüncelere sahiptir. İktisadi doktrinler tarihi boyunca girişimci ekonomide farklı rolleri üstlenmiştir. Tablo-1'de iktisadi doktrinler tarihinde düşünürlerin girişimcilik ile ilgili fikirleri açıklanmaya çalışılmıştır.

Tablo 1. İktisadi Doktrinler Tarihinde Düşüncülere Göre Girişimcilik

Düşüncüler	Girişimcilikle İlgili Fikirleri
Cantillon, Thünen, Mill, Hawley, Knight, Mises, Cole, Shakle	Girişimci belirsizlikle ilgili riski üstlenen kişidir.
Smith, Turgot, Böhm-Bawerk, Pigou, Mises	Girişimci finansal sermayeyi arz eden kişidir.
Baudeau, Bentham, Thünen, Schmoller, Sombart, Weber, Schumpeter	Girişimci bir yenilikçidir.
Cantillon, Menger, Marshall, Wieser, Amasa, Walker, Francis Walker, Keynes, Mises, Shakle, Cole, Schultz	Girişimci bir karar vericidir.
Say, Sain-Simon, Amasa Walker, Francis, Walker, Marshall, Wieser, Sombart, Weber, Schumpeter	Girişimci endüstriyel bir liderdir.
Say, Mill, Marshall, Menger	Girişimci bir yöneticidir.
Say, Walras, Wieser, Schmoller, Weber, Clark, Davenport, Schumpeter, Coase	Girişimci ekonomik kaynakların bir düzenleyicisi ve koordinatörüdür.
Quesnay, Wieser, Pigou, Hawley	Girişimci bir girişimin sahibidir.
Amasa Walker, Francis Walker, Wieser, Keynes	Girişimci üretim faktörlerinin bir işverenidir.
Bentham	Girişimci bir müteahhittir.
Cantillon, Walras, Kirzner	Girişimci bir arbitrajcıdır.
Cantillon, Kirzner, Schultz	Girişimci alternatif kullanımlar arasında kaynakların bir tahsisçisidir.

Kaynak: Ripsas, 1998: 106.

Yukarıdaki tablodan çıkan sonuca göre girişimci risk üstlenen, finansal sermayeyi arz eden, yenilikçi, karar verici, endüstriyel lider, yönetici, organizatör, girişim sahibi, işveren, müteahhit, arbitrajcı, alternatif kullanımlar arasında kaynakların tahsisçisidir.

Richard Cantillon, iktisadi doktrinler tarihinde girişimcinin önemli rolünün farkına varan ilk iktisatçıdır. Cantillon'un eseri, girişimcilik tarihinde bir dönüm noktasıdır. Çünkü girişimciyi ekonomik sistemin içinde önemli bir unsur olarak yerleştirmiştir (Herbert ve Link, 2006: 589). Girişimci belirsizlikle ilgili riski üzerine alan kişidir (Ripsas, 1998: 106). Cantillon'a göre, girişimciliğin kökenini öngörü eksikliği ve risk almaya isteği ortaya çıkarmaktadır. Böylece Cantillon girişimciliğin piyasadaki belirsizliğe katlanma rolü üzerine odaklanmaktadır (Herbert ve Link, 1989: 42). Cantillon'a göre girişimci aynı zamanda sermaye sahibinden ayrı risk üstlenen kişidir.

Say girişimciyi endüstriyel bir lider, yönetici ve ekonomik kaynakların düzenleyici ve koordinatörü olarak tanımlar. Girişimci ekonomik kaynakları daha düşük verimli alanlardan daha yüksek verimli alanlara yönlendiren kişidir (Ripsas, 1998: 105).

Schumpeter; Kalkınma Teorisi modelini yenilik yaratma, satın alma gücü yaratma ve girişimci yardımıyla yenilikleri uygulama aşamaları olmak üzere üç temel aşama ile açıklamış, açıklarken de yenilik ve girişimci kavramlarının kalkınma sürecini nasıl etkilediğini incelemiştir (Aydoğmuş vd., 2009: 9). Ekonomide fark yaratmak için gerekli olan yenilik kavramı buluş ile aynı anlamda değildir. Yenilik için bilimsel bir çalışmaya ihtiyaç hissedilmezken, iş adamının arzusu buluşu yeniliğe dönüştürmektir. Buluşlar entelektüel bir çabanın ürünüdür (Schumpeter, 1939: 84-86).

Yenilikler sayesinde maliyetler azalır, yeniliğe bağlı olarak denge bozulur, üretim faktörleri farklı şekilde yeni yöntemlerle yeni üretim fonksiyonu ortaya çıkar (Schumpeter, 1939: 84-91). Yeniliği neyin başlattığı ya da yeniliğin nasıl ortaya çıktığı önemli değildir. Önemli olan yeniliğin iktisadi devreyi başlatıyor olmasıdır. Yenilikleri hayata geçiren kişi olarak girişimci ön plana çıkmaktadır (Schumpeter, 1939: 130- 131). Yenilik ise yeni firmaların ve liderliği ele geçirmek üzere yeni girişimcilerin ortaya çıkmasını gerektirir. Schumpeter'e göre girişimci lider olarak toplumsal yapı içinde yer alır ve toplumsal yapı içinde kişilerin yeni liderlik yeteneğine göre belirlenir (Schumpeter, 1961: 85-103).

Schumpeter iktisadi devreleri; refah, durgunluk, bunalım ve canlanma olarak dört ayrı aşamada incelemiştir. Schumpeter, konjonktür teorisini 1939'da yayınladığı "Business Cycles" (İktisadi Döngüler) adlı kitabında açıklamıştır. Bu teoriye göre, ekonomik yaşam, yenilikler olmazsa, durgun denge halinde kalacak, döngüsel akımlar her yıl aynı büyüklükte ve aynı şekilde yaşanmaya devam edecek ve sonuçta, servet birikimi azalacaktır. Fakat girişimci, kâr amacıyla hareket ettiği için yenilik yaratarak bu durgun durumu ekonomik kalkınmanın dinamik süreci haline yönlendirecektir.

Araştırmamızın bundan sonraki kısmında girişimcinin iktisat doktrini çerçevesinde ilkçağdan günümüze kadarki dönemde ekonomideki önemini açıklanmaya çalışılacaktır.

2. 1. İktisadi Doktrinler Tarihinde İlkçağdan Ortaçağa Girişimcilik ve Önemi

İlkel toplumlarda insanlar geçimlerini doğanın sunduğu kaynaklardan sağlamaktaydılar. Bu toplumlarda insanların ilerleme yolunda attıkları ilk adım, hayvanların evcilleştirilmesi olmuştur. Toprağın ekim işi çok kabataslak yapılmakta, ancak el ile veya tahta araçlarla ve pek yüzeyde kalacak şekilde tarım yapılmaktaydı (Lajugie, 1968, s.17). Ayrıca bu toplumlarda çanak – çömlek imali, dokuma, ekmek yapma vb gibi küçük el sanatı endüstrisi şeklinde üretim mevcuttur.

İlkçağlarda girişimcilik (MÖ 5. ve 4. Yüzyıl), insanoğlunun avcılık ve toplayıcılık devrine son verip (cılı taş) neolitik dönemde üretime başlamasıyla birlikte ilk şekillerini oluşturmaya başlamıştır. Bu dönemden kısa bir süre sonra yerel olsa dahi maden devrinin başlamasıyla bu günkü anlamda olmasa bile iş yerlerinin kurulması neticesinde ticari hayat da başlamış; tunç devrinde şehir devletleri kurulmuş ve ticaret yerel olmaktan çıkıp şehirlerarasına yayılmıştır (Ercan ve Gökdeniz, 2009: 60).

Yunan döneminde girişimcilik (MÖ 5. ve 4. Yüzyıl), bu dönemde devlet yönetim şekli olan polis, uygarlığın tek mümkün şekli olması ve bu nedenle Yunan filozoflarının siyaset bilimi üzerinde yoğunlaşmalarına neden olmuştur. İktisadi düşünceler de genellikle aristokratik, köleci site-devletinin ahlaki sorunlarına odaklanmış olan siyaset felsefesi içinde yer almaktadır. Yunan filozofları için iktisat, siyaset alanının dışında kalmaktadır. Antik Yunan kültürü ekonomiye piyasa yaklaşımından değil yönetim açısından yaklaşmaktadır. İktisadi hayatın temelini teşkil eden üretim faaliyetleri yerleşik yabancılarla (Metekler), kölelere bırakılması ve yerleşik yabancıların toprak sahibi olmadıkları için bunların da ticaret ve çeşitli zanaat faaliyeti ile uğraşmalarına neden olmuştur (Erdem ve İslatince, 2012: 9). Eski Yunan site devletlerinde, girişim ve girişimcilik pek erdemli bir iş sayılmamaktadır. Bu yüzden de, tarıma daha çok önem vermekte ve üretim kâr amaçlı değil sadece toplumun ihtiyacını karşılayacak şekilde olması gerektiği üzerinde durulmaktadır (Ercan ve Gökdeniz, 2009: 60).

Roma döneminin (MÖ 6. Yüzyıl ve MS 5. Yüzyıl), iktisadi düşünceye en büyük katkıları, bireysel hakları, bireysel özgürlükleri ve özel mülkiyeti ön plana çıkararak hukukî düzenlemeleridir. Bu düzenlemeler ekonomik sistem içinde bireyin önemini artırmaktadır. Latifundia adı verilen büyük toprakların sahipleri, köle bulmanın gittikçe zorlaşması nedeniyle, topraklarının işletilmesini kiracılara ve özgür kölelere kısmen ürün kısmen de para karşılığında vermekteydiler. Roma dönemindeki girişimcilik toprak girişimciliğine dayanmaktaydı. Dördüncü yüzyılda Latifundiada çalışan özgür köleler bu topraklara bağlanarak asıl toprak sahiplerine karşı belirli yükümlülük altına sokulmuştur. Böylece kölelik kurumu, yerini bir başka kölelik biçimi olan serflik (toprak köleliği) kurumuna bırakmıştır. Bu serf sınıfı, daha sonra ortaçağ ekonomisinin bel kemiğini oluşturacak olan feodalizm sisteminin öncüsü olacaktır (Bocutoğlu, 2012: 12).

Kalıntılardan anlaşılıyor ki, Roma ekonomisi bir market ekonomisidir: Hem ürün ticareti, hem işçi marketleri, hem sermaye piyasaları günümüz ekonomilerini andırmaktadır (Ercan ve Gökdeniz, 2009: 61). Sanayide çalışan kölelerin ürettikleri mallardan elde edilen kârın efendilere ait olması bu alandaki yenilikleri ve sanayinin gelişimini engellemektedir. Roma'da sanayi ancak Yunanlılar ve Etrüksler'le temasa başladıktan sonra gelişme imkânı bulmuştur (Adaçay ve İslatince, 2009: 9). Girişimcilikte bu gelişme sürecine paralel olarak ilk önceleri toprak işletmeciliği sonra sanayi alanında gelişmiştir.

Ortaçağ'da (5. Yüzyıl ve 15. Yüzyıl), ilk girişimciler modern anlamda ticari kapitalizmle ortaya çıkmışlardır. Girişimciler, Fenikeliler gibi bölgede bulunan ihtiyaç mallarını bir başka bölgeye götürerek pazarlayan kişilerdir. Bu da daha ilerde ticari kapitalizm denen bir şekle dönüşmektedir (Çelik, 2006: 468). Josph Alois Schumpeter, *The History of Economic Analysis* isimli kitabında Batı Roma İmparatorluğu'nun yıkıldığı 476 yılı ile Snt. Thomas Aquina (1225-1274)'nın yaşadığı 13.yüzyıl arası, iktisadi düşünce tarihinde en küçük bir düşünce kırıntısının bile yer almadığını ve bir tür büyük düşünsel boşluk (great gap) olduğunu ileri sürmüştür (Küçükkalay, 2010: 103). Ortaçağ'da üretimin genel olarak yerel gereksinmelerin karşılanmasına yönelik olması, para kullanımını azaltmış ve ticaretin sınırlı alanlar da yapılmasına neden olmuştur. Ortaçağ'da özellikle 11.yüzyıldan itibaren ticaretin canlanması ve kentleşme feodal sistemin yıkılmasına neden olmuştur (Ersoy, 2008: 94).

Ortaçağ'da İslam Dünyasında iktisadi düşünce (7. Yüzyıl ve 15. Yüzyıl), batılıların büyük boşluk adını verdiği zaman aralığına tekabül etmekte ve İslam dünyasının bilimin bütün dallarına en kapsamlı katkıları yaptığı döneme karşılık gelmektedir. İslam toplumlarının iktisadi ve sosyal kurumlarının çoğunluğu Ortaçağ'da kurulmuştur. Ortaçağ'da İslam'ın etkisi altında bulunan bölgelerin iktisadi ve sosyal yapıları genellikle dinamiktir. Güçlü merkezi otoritenin bulunması, siyasi iktidarın iktisadi ve bilimsel konulara müdahale etmemesi, iktisadi ve sosyal hayata dinamizm kazandırmaktadır (Ersoy, 2008: 112). İslam iktisadi yapısında emek faktörüne dayalı tarımsal bir yapı mevcuttur. Bir kimsenin kendisinin ve ailesinin geçimini sağlayacak kadar bir servete sahip olması meşruyken, İslam bilginleri, israftan kaçınmayı, tüketimde ölçülü olunmasını tavsiye etmektedirler. Ortaçağ İslam düşüncesinde, girişimcilik genellikle tarımsal toprakların işletilmesi ve ticaret üzerine kurularak fazla kârlara karşı çıkmış, faizi ve tefeciliği de yasaklamıştır.

Osmanlı ekonomisinin geleneksel yapısı ve girişimciliğin gelişime ilişkin Şerif Mardin'in değerlendirmesi ise şöyledir: "Osmanlı Devleti'nin başlıca ekonomi politikası kırsal kesimden vergi alımını azamileştirme çabasına dayanan mali bir devlet sistemidir" (Doğanay, 2013: 6). Osmanlı imparatorluğunda toprağın mülkiyeti devlete aittir ve zirai faaliyetle uğraşmaktadır (İnalçık, 1993: 3). Devlete ait topraklar, büyüklüğüne göre, belli bir miktar vergi vermek ya da belli sayıda asker yetiştirmek üzere tımarlı sipahilere verilmektedir. Toprağı işleyen köylüye gelince, Osmanlı toplumunda her köylü ailesine bir çift öküz ile sürülebilecek olan tapulu toprak tahsis edilmiş, fakat mülkiyeti devlete ait olduğu için satılması, hibe ve vakıf edilmesi yasaklanmış, babadan oğula geçen bu toprakları köylünün kendisi işletmiştir. Devlet, gelirlerinin büyük bir kısmını bu sınıftan aldığı vergilerle karşılamıştır. Bu durum devletin reayayı (halkı) korumak için azami çabayı göstermesi sonucunu doğurmuş, bu yüzden ayanlık (kentin ileri gelenleri) önlenerek, ticarete kâr oranlarına müdahale edilmiştir (Doğanay, 2013: 6).

2. 2. Merkantilizm ve Fizyokratizmde Girişimcilik ve Önemi

Merkantilizm (1500-1776), ülkede serveti artırmanın kaynağını altın ve gümüşe bağlayan iktisadi doktrindir. Merkantilist dönemde sağlanan başarıların yükünü işçiler ve köylüler taşımaktadır. Bu yöndeki gelişmeler toplumun sosyal yapısında ekonomik güç açısından birbirlerine yabancılaşmış farklı sınıfların ortaya çıkmasına neden olmuştur. Bu sistem sosyal alanda Fransa ve İngiltere'de ticaret ve sanayiye dayalı güçlü bir burjuva sınıfı ile çiftçiler ve köylülerin yoksullaşarak yok olma tehlikesiyle karşı karşıya gelmesini sağlayan sınıf ayrımının en önemli nedenidir.

Liberalizm, kendisini Avrupa'da hissettirmeye başladıktan sonra ve akılçılığın ön plana çıkması, rekabetin üst düzeyde yaşanması, uluslararası ticaretin desteklenmesi özel sektör girişimciliğinin önemini artırmıştır. On yedinci yüzyılda girişimcilik risk unsuru olarak görülmeye başlanmıştır. Çünkü bu dönemde girişimler, hükümetle sabit fiyat üzerinden imzalanan sözleşmeler üzerinden yapılmıştır. Bu sebeple girişimcilik faaliyeti sonundaki kâr ya da zarar olasılığı, risk unsurunu da beraberinde getirmiştir (Özgüven 1992: 68). Ürünün alış fiyatının sabit olması, fakat satış fiyatının belirsiz olması nedeniyle ilk kez "girişim riski" iktisat doktrininde kendisini göstermiştir (Hisrich ve Peter, 1998: 6). Ülkenin zenginliğinin altın ve gümüşle ölçülmesi, tarımın ihmal edilerek sanayiye önem verilmesi; devletin ülkeye altın girmesini teşvik etmesi, dışarıya altın çıkmasını önlemek için ekonominin her alanına müdahale etmesi, zamanla gelişmekte olan sanayilerin gerilemesine neden olmuştur (Erdem, İslatince, 2012: 40).

Merkantilist dönemde girişimciler üzerinde, ithalatın kısıtlanması ve ihracatın artırılmasına yönelik müdahaleci politikalar uygulanmıştır. Modern korporasyonların (çok uluslu şirketlerin) ataları olan, imtiyazlı, kamusal izinli ticaret şirketleri; yeni ürünleri piyasaya sürerek, mamul mallara yeni pazarlar sunarak sermaye yatırımlarının artması için teşvik getirerek Avrupa'nın iktisadi organizasyonundaki değişime katkı sağlamışlardır (Bocutoğlu, 2012: 22).

Avrupa'da girişimciler ticaretten kazandıklarıyla güçlenerek, siyasi alanda daha etkili olmuşlar ve kazandıkları haklarla kendileri için daha elverişli bir Avrupa oluşturmuşlardır. Böylece sınırlar yeniden çizilmiş, siyasi sistemler değişmiş, kazanmak ve daha çok kazanarak belirli sınırlar çerçevesinde zenginliği artırmak Avrupa'nın temelini oluşturmuştur. Avrupa'daki sınırları belirlenmiş ülkeler arasındaki bu kıyasıya rekabet teknik gelişmelerin en önemli nedeni olmuştur (Aşkın v.d, 2011: 59).

Fizyokrasi, merkantilizme ve Fransa'daki rejimin feodal karakterine bir tepki sonucunda doğmuştur. Bununla birlikte Fransız toplumunda hüküm süren Ortaçağ anlayışından da kendisini kurtaramamıştır.

Merkantilist dönemde Colbert'in Fransayı sanayileştirebilmek için aldığı koruyucu tedbirler, dış ticarete getirdiği engeller, sanayi sektörüne verilen aşırı önem, esasen bir tarım ülkesi olan Fransa'da tarım sektörünün ve çiftçilerin ihmal edilmesi yol açmıştır. Fizyokratlar (1756-1776), reformcu fikirleri ile 1789 Fransız ihtilali öncesinde, monarşiye ve merkantilist politikanın Fransa'da yarattığı olumsuz etkilere karşı çıkmışlardır. Bu nedenle Fizyokrasinin Fransız ihtilali'nin hazırlayıcısı olduğu yönünde düşünceler de söz konusudur.

Fizyokratlar doğanın, dolayısıyla toprak ve tarımın önemine vurgu yaparak, toprağı üretim unsuru ve artı değeri yaratan tek üretim faktörü olarak kabul etmektedirler. Buna bağlı olarak, bütün ekonomik ve sosyal yaşayışa hâkim olan bir dizi doğal kanunların varlığını ileri sürmektedirler. Bu doğal düzenin insanın eseri olmayıp bütün doğanın yaratıcısı olan "İlahi Kudret" in eseri olduğunu açıklayan iktisadi görüştür (Turanlı, 2011: 50).

Girişimcilik kavramını ekonomik analizlere "Essai Sur la Nature du Commerce en General" çalışmasıyla ilk kez ortaya koyan Richard Cantillon'dur (Formaini, 2001: 3). Cantillon girişimciliğin kökeninin öngörü eksikliğinde yattığı üzerinde durmaktadır. Bireyler geleceği ve onun ekonomi üzerindeki etkisini tahmin edemezler. Cantillon sadece bu öngörü eksikliğinin piyasa eksikliği olduğu değil aksine insani durumun bir parçası olduğu üzerinde de durmaktadır. Belirsizlik günlük yaşamın yaygın bir gerçeğidir ve onunla ekonomik kararlarında karşı karşıya gelenler girişimcilerdir. Cantillonun girişimci kavramını anlamak ekonomik analiz kavramını doğru bir şekilde analiz etmekte son derece önemlidir. Fakat onun görüşü tamamen baskın olmamakla birlikte kendi içinde de tamamlanmamış durumdadır. Cantillon toprak sahipleri ve çalışanlardan doğan belirsizlik üzerinde durmamıştır. Ekonomik belirsizlik onun göz önüne aldığından daha fazla yaygındır. Misses hiçbir üretim aracı sahibinin maddi mal üretimi yapan veya parasal varlık sahibi olanlarda da dâhil olmak üzere geleceğin belirsizliğini engelleyemeyeceğini iddia etmektedir. Bu yüzden Cantillon'un girişimcilik görüşleri genişletilmeliydi. Kısaca Cantillon'a göre, girişimciliğin kökenini öngörü eksikliği ve risk almaya isteği ortaya çıkarmaktadır. Böylece Cantillon girişimciliğin piyasadaki belirsizliğe katlanma rolü üzerine odaklanmıştır (Hebert ve Link, 1989; 43). Girişimci, sermaye sahibinden ayrı risk üstlenen kişidir.

Fizyokrat Quesnay, gıda sektörü üzerinde etkileri olan toprak sahibi girişimciler üzerinde durmuştur. Quesnay'a göre girişimci, belirsizlik taşımakta, üretimi sevk ve idare etmekte, yeni metotlar ve yeni ürünler ortaya çıkarmakta ve yeni pazarlar araştırmaktadır. Bunu düzgün bir şekilde yapabilmek için de pazarlara serbest erişim kolaylığı sağlanmalı ve yaptığı eylemlerde azami özgürlük sağlanması için hükümete güven duymalıdır (Hoselitz, 1962: 247). Fizyokratlara göre bireylerin çıkarları toplumun çıkarlarını beraberinde getirir bu da ekonomik sistemin temelini oluşturur. Onlara göre insan her davranışın fayda ve zararlarını hesaplar ve diğer insanlarla işbirliği yapmanın gerekliliği üzerinde dururlar. Ünlü sloganları "bırakınız yapınlar bırakınız geçsinler" (Laissez Faire, Laissez Passer) bu temel düşüncenin bir ifadesidir.

Kısaca, Fizyokratizm tarımsal girişimciyi ön plana çıkarmış ve bunda da ekonomide tarımın baskın olduğu, Sanayi Devrimi'nin dünya ekonomisini tam olarak değiştirmede bir döneme rastlamasının büyük rolü bulunmaktadır (Formaini, 2001: 3).

2.3. Klasik ve Neo-Klasik İktisadi Düşünce ve Girişimcilik ve Önemi

Klasik İktisat 1776 adam Smith "Milletlerin Zenginliği" ile başlar, Keynes'in "Faiz, İstihdam ve Paranın Genel Teorisini" yayınladığı 1936 yılına kadar devam eden süreçtir.

Adam Smith, iktisat ve girişimcilik teorisini birbiri ile ilişkilendirmiştir. Smith Girişimciliği açıklarken üç ekonomik gücü, toprak, işgücü ve sermayeyi; görünmez el kavramını ve işgücünün çeşitli bölümlere ayrılmasını kullanmıştır. Smith ayrıca kâr için projeler yürüten bireyleri tanımladığı iktisatta "öngörenler" fikrini icatçısıdır. Ancak bu tarz bir tanımlama girişimciliği açıklamada özellikle de tamamen yeni üretim biçimlerinin neden ortaya çıktığı, yenilikçi yatırımların, yeni süreçlerin ve ürünlerin üretilmeye çalışılması sebebini açıklamada yetersiz kalmıştır (Topkaya, 2013: 30-31). Ekonomik dinamizm içerisinde girişimcinin rolü Smith'in "öngörenler" kavramında açıklama bulamamaktadır. Adam Smith, "Milletlerin Zenginliği" eseri ile "kapitalizm" kavramını bütün bir teori halinde ortaya koyan ilk iktisatçıdır. Smith'e göre kapitalist, temel kaynakları başarılı bir endüstriyel girişimde birleştiren mülkiyet sahibi yöneticidir. Smith, kapitalistleri

gelişmeyi ve toplumun refahının dağılımını sağlayan temel unsurlar olarak tanımlamıştır. Bu tanımdan da anlaşılacağı üzere Smith, girişimci ile kapitalisti özdeşleştirmiştir (Özkul, 2007: 347).

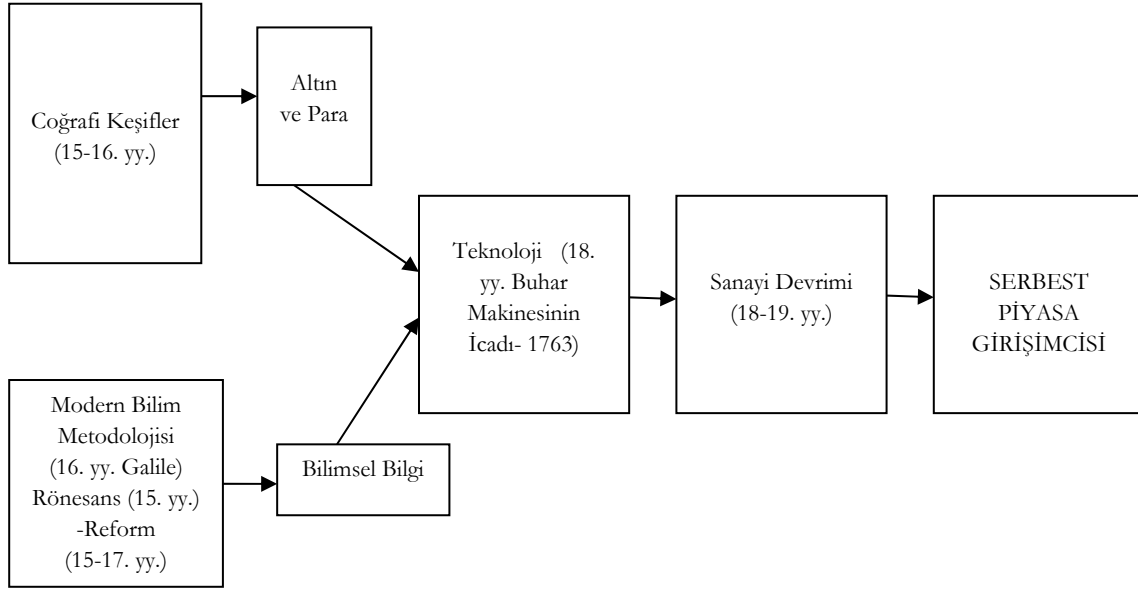
Klasik iktisatçılardan Jean Babtiste Say, 1800'li yıllarda, girişimcinin, bütün ekonomik faaliyetlerin merkezinde olduğunu, üretim ve servetin dağılımında düzenleyici bir rol oynadığını üzerinde durmuştur. Girişimciyi, işçiden emeğini, tasarruf sahiplerinden sermayesini, toprak sahiplerinden arazisini kiralayarak, üretim için bu üretim faktörlerini birleştiren organize eden, üretimin riskine katlanan kişi olarak tanımlamıştır. Satış hâsılatından, emeğe ücret, sermayeye faiz, toprağa rantı paylaştırdıktan sonra geriye kalan kısmı girişimcinin kâr payı olarak ifade etmiştir (Adaçay ve İslatine, 2009: 71-72). Say, girişimci ile sermayedar arasındaki farkı şu şekilde açıklamaktadır; sermayedar para tedarik eden ve finansal risk alan kişi iken, girişimciyi ise, üretim faktörlerini yeni zenginlikler yaratacak biçimde bir araya getiren kişidir (Çonkar ve İlter, 2004: 29). Say aynı zamanda girişimcinin işletme içindeki en önemli görevinin lider ya da yöneticilik olduğuna işaret ederek, yöneticilik rolü üzerinde de durmuştur. Say'a göre girişimci risk alan, yöneticilik becerisi yüksek, bilgili, ahlaklı bir kişi de olmalıdır. Kısacası Say girişimciyi, risk alan ücretli yöneticiler olarak tanımlamaktadır (Praag, 1999: 315-316). Say, girişimcilik faaliyeti sonucunda iktisadi gelişmenin olacağını da vurgulamıştır. Kendi sermayesini yatırdığı için Cantillon gibi girişimciyi risk alan kişi olarak nitelendirmektedir. Say girişimci ile kapitalisti ayırmış ve girişimciyi değişimin öznesi olarak yenilik ile ilişkilendirmektedir. Say'ın kendisi de bir girişimcidir ve modern anlamda girişimcinin sınırlarının ne olduğunu açıklayan ilk kişidir (Filion, 1997: 3).

John Stuart Mill'in 1848 yılında yayınladığı "Principles of Political Economy" başlıklı çalışması ile İngiliz literatüründe girişimcilik kavramı yaygın bir şekilde kullanılmaya başlamıştır. Mill, yönetim aktivitesi içinde girişimcinin rolüne vurgu yapmıştır. Girişimcide bir girişimi yönetmek için kültürel bilgi, yönetim kabiliyeti ve belirli bir seviyede başarı gibi vasıflar olmalıdır. Mill'e göre girişimcinin sıradan insanlardan farklı özelliklere sahip olması gerekmektedir. Girişimci, sıradan insanların bütün çabalarını göstererek başkalarının göremeyecekleri avantaj imkânlarını fark etmeye ve hepsinin sürekli çabaları sonucu bile asla oluşturamayacağı avantaj imkânlarını görme özelliğine sahip olmalıdırlar (Sciascia ve De Vita, 2004: 5).

Klasik iktisatçılar; riski üstlenen, üretim faktörlerini birleştiren ve yenilik imkânını araştıran girişimci ile süreç içerisinde yatırım için sadece araç sağlayan kapitalist arasındaki ayrımı yeterli bir şekilde yapmamışlardır (Formaini, 2001: 5). Kapitalizmin kuralları, özel sektör girişimcilikğinin gelişmesi açısından son derece önemlidir. İnsanların ihtiyaçlarının teknolojik gelişmeye bağlı olarak artması ve çıkar ilişkisi birçok iktisadi kanunun oluşmasına neden olmaktadır.

Sanayi Devrimi ya da Endüstri Devrimi, Avrupa'da 18. ve 19. yüzyıllarda yeni buluşların üretime olan etkisi ve buhar gücüyle çalışan makinelerin makineleşmiş endüstriyi doğurması, bu gelişmelerin de Avrupa'daki sermaye birikimini arttırmasına denir. 1800'lü yıllarda sanayileşmenin artmasının büyük etkisiyle girişimci ve risk sermayecisi arasındaki fark belirginleşmiştir. Sanayileşme ve getirdiği teknolojik yeniliğin önemine rağmen bunu kullanacak girişimcide ekonomini lokomotifidir. Buna Thomas Edison'un teknolojik bir yenilik geliştirmesine karşın gerekli sermayeyi çıkaramaması iyi bir örnektir (Hisrich vd., 1998: 6).

Modern girişimcilik ise, sanayi devrimiyle başlayan bir süreçle ortaya çıkmıştır. Sanayi devriminin hızlanmasına yön veren iki temel unsur vardır. Bunlardan birincisi bilimsel bilgi, ikincisi ise coğrafi keşifler ve ticaret sonucunda ortaya çıkan sermayedir. Kısa zamanda büyük boyutlara ulaşan bu sermaye birikimi, Newton ve Galile gibi bilim adamlarının öncülüğünde kurulmuş olan modern bilim metodolojisi ile birleşmiş ve geriye sadece, bu kaynakların en verimli bir şekilde kullanılmasını sağlayacak sanayi devriminin gerçekleşmesi kalmıştır. Çünkü sanayi devriminden sonra önem kazanan girişimciler, modern bilim temelinde ulaşılan bilgilerden faydalanarak, büyük hacimli üretime imkân sağlayan yeni teknolojik ilerlemelere imza atmışlardır. Bu süreç Şekil 1'de görülebilir (Ercan, Gökdeniz, 2009: 62).

Şekil 1. Çağdaş Girişimciliğin Gelişim Süreci

Kaynak: Ercan, Gökdeniz, 2009: 62.

Şekil-1'e göre Rönesans - Reform hareketlerinin beraberinde getirdiği ve modern bilim metodolojisiyle bilimsel bilgi üretmeye başlanmıştır. Diğer taraftan coğrafi keşiflerle elde edilen servet teknolojik gelişmenin temellerini oluşturmuştur. Daha sonra buhar makinesinin üretim sürecine dâhil edilmesiyle sanayi devrimi başlamış ve modern girişimcilik anlayışının temelleri de sanayi toplumu içerisinde filizlenmiştir. Dolayısıyla modern girişimciliğin ortaya çıkmasını sağlayan en önemli unsurların başında bilimsel bilgi ve bu bilgiyi piyasada kullanacak girişimcilerdir.

Neo-Klasik İktisat ve Girişimcilik (1830-1930), Neo-Klasik iktisadın ortaya çıkmasının en önemli nedeni sanayi devrimi ve sonuçlarıdır. Sermayenin yıllar süren yavaş ve kararlı birikimi, ticaretin ulusal sınırları aşmasındaki artış, teknolojik gelişme ve bu gelişmenin üretimin her alanına uygulanması ile siyasal düşüncede ortaya çıkan gelişmeler, Neo-klasik iktisadın ortaya çıkmasındaki en önemli nedenlerdir (Küçükkalay, 2010: 235).

Neo-Klasik iktisatçılar girişimciliğin denge teorilerini ortaya koymuşlardır. Denge teorileri, piyasada fiyatların ekonomide rol oynayan aktörlerin ortaklaşa kararından ortaya çıktığını varsaymaktadırlar. Denge teorisine göre, herkes bütün fırsatların farkında olduğu için ve bütün işlemler mükemmel bir şekilde organize edildiği için, hiç kimse girişimsel kârların farkında değildirler. Denge teorisi girişimci olmayı tercih eden bireyleri açıklayarak girişimciliği tanımlarlar. Denge teorisi, herkesin bütün girişimsel fırsatların farkında olduğunu ve girişimci olmayı fırsatlar hakkındaki bilgiden ziyade insanların temel özellikleri tarafından belirlendiğini açıklar (Shane, 2000: 449).

Walras'a göre girişimci, ekonomik kaynakların düzenleyicisi ve koordinatörü aynı zamanda bir arbitrajcıdır. Girişimci; toprak sahibi, kapitalist ve işçinin dışında ekonomideki dört aktörden biridir (Ripsas,1998: 105-106). Walras her ne kadar girişimcinin rolünü açıklasa da, girişimciyi denge modeli ile bütünleştirmemiştir.

Avusturyalı bir diğer önemli akademisyen Carl Menger açısından marjinal fayda iktisadi düşüncedeki yeni bir geleneği oluşturmaktadır. Sübjektiftir ve metodolojik açıdan bireyselliğe sahiptir. Bu bağlamda girişimciliği yorumlamıştır ve sübjektivistler olarak bilinen bir grubun temellerini oluşturan çalışmalar yapmıştır (Ripsas, 1998: 105).

Neo-Klasik okulun en önemli öncülerinden biri Alfred Marshall'dır. Marshall da Walras gibi girişimcileri; koordinatörlük, yenilikçilik ve arbitrajcılık kapsayan çeşitli rollerle tanımlamıştır (Aidis, 2003: 4). Alfred Marshall, kârı bir prim olarak görmektedir. Bu primin içinde, yöneticinin ücreti, sermayenin faizi ve iş hayatında karşılaşılması muhtemel olan belirsizlik ve riskler bulunmaktadır. Girişimcinin işine devam etmesi için uğraşısından elde ettiği net gelirin giderlerinden fazla olmalıdır. Girişimcinin faaliyetini devam ettirebilmesi için sermayesinin getirisi cari faiz oranının üzerine çıkmalıdır. Kâr bu açıdan girişimcinin hasılatından bütün maliyetleri çıkardıktan sonra kalan net gelir olarak tanımlanır. Marshall, talepteki artışla kârın kısa dönemde artabileceğini, fakat uzun dönemde kârın normal düzeyde kalacağını savunmaktadır. Marshall kârı üretimin dördüncü faktörü saydığı müteşebbisin kazancı olarak kabul etmektedir. O modern üretim ünitelerinin teşkilatlanmasını üstlenen ve yöneten girişimcinin hâsıladan aldığı payı kâr olarak açıklamaktadır (Ersoy, 2008: 520). Marshall en önemli yatırımın insana yapılan yatırım olduğu ve bunu da beşeri sermaye olarak tanımlamaktadır. Marshall'a göre insanın eğitim yoluyla gelişmesi ve yetişmesi üzerinde anne ve ailesinin etkisi oldukça yüksektir. Aile eğitimi ise işbirliği ve yardımlaşmayı etkileyen en önemli unsurdur (Ersoy, 2008: 521).

Marshall'a göre girişimcilik bazı beceri ve kabiliyetler gerektirmektedir. Örneğin girişimci hızlı hareket etmeli, karşılaştığı problemlere hızlı bir şekilde çözümler yaratabilmeli, değişikliklere uyum sağlayabilmeli, istikrarlı ve güvenilir olmalıdır. Bu genel yetenek ve beceriler aileye, eğitime ve doğuştan gelen kalıtsal kabiliyetlere bağlıdır. Yine bu genel beceri ve yeteneklerin yanı sıra girişimcilik, ticaret bilgisi, öngörü yeteneği, fırsatları görebilme ve risk üstlenebilme yeteneği gibi bazı özel yeteneklere de sahip olmalıdır. Son olarak ise girişimci işveren rolünün üstesinden gelebilmek için lider vasfına sahip olmalıdır (Arıkan, 2004: 5).

Girişimcilik iktisadi gelişme ve değişim ile ilişkili bir kavramdır. Her ne kadar tarihsel süreç içerisinde, yukarıda da ele alındığı biçimiyle, girişimciliğe farklı işlevler yüklenmiş olsa da girişimcilik ve iktisadi gelişme ilişkisini inceleyen iktisatçı Schumpeter'dir. Teknolojik yenilikler yanında kurumsal değişim açısından girişimcilik faaliyeti incelendiğinde, Schumpeter ve Veblen'in iktisadi analizlerinin birlikte dikkate alınması yararlı olacaktır. Çalışmada esas olarak bu nokta; girişimciliğin iktisadi gelişme ve kurumsal değişim ile ilişkisi dikkate alınacak ve böylece kapitalist gelişim sürecinde girişimcinin üstlendiği belirgin rol ortaya konulmaya çalışılacaktır (Takay ve Aydın, 2013: 155).

3. Girişimcilik, Yenilikçilik ve Schumpeter'in Girişimcilik Üzerine Görüşleri

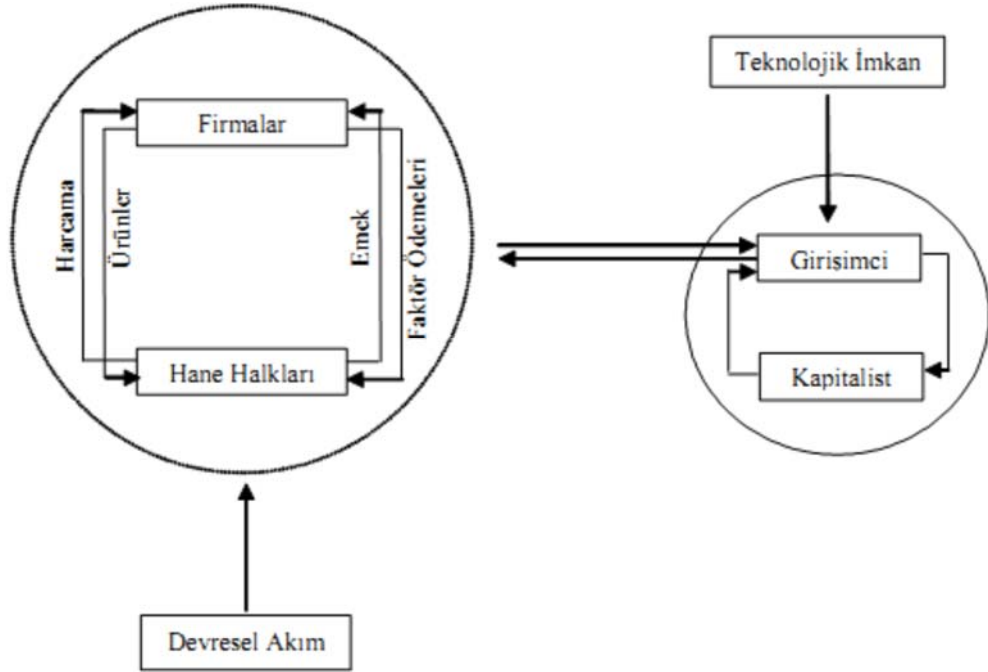
Schumpeter (1939) buluş ile aynı anlama gelmeyen ekonomik hayatın akışında bir şeyleri farklı yapmayı yenilik terimiyle açıklamıştır. Buluş ile yeniliği keskin bir biçimde ayırırken, yenilik için bilimsel bir çalışmanın olması gerekmemektedir. Buluşlar entelektüel bir çabanın ürünüyken, iş adamının isteği bu buluşu yeniliğe dönüştürmeye çalışmaktır (Schumpeter, 1939: 84-86). Schumpeter buluşu ekonomik yapının dışında, yeniliği ise ekonomik süreç ve iş aktivitesi konusu olarak görür, buluş olmadan yeniliğin olabileceği üzerinde durmaktadır (Schumpeter, 1939: 84-91). Girişimci ise bilinen fakat henüz yaygınlaşmamış buluşlar arasından amacına uygun olanları seçer (Dolanay, 2009: 175). Bu ise kapitalist toplum yapısında teknolojik gelişmelerin, ardından da yeniliklerin ortaya çıktığı süreçteki adımlardan biri olarak kabul edilebilir. Yenilikler ise süreç yenilikleri ve ürün yenilikleri olmak üzere ikiye ayrılır. Ayrım ise her zaman kolay farkedilebilir değildir (Blaug, 1963: 13).

Girişimcilik teorisine, en önemli ve en bilinen katkı "The Theory of Economic Development" adlı kitabında girişimciyi yeniliği sunan birey olarak tanımlayan Joseph Schumpeter tarafından yapılmıştır (Aidis, 2003: 4). Schumpeter girişimciyi, ekonomik gelişmenin lokomotifini olarak görmüş ve onun fonksiyonunun; yaratıcı bir çerçevede yenilikler yaparak, yeni mallar, yeni teknolojiler, arza yönelik yeni kaynaklar, yeni tip organizasyonlar üretmek olduğunu ifade etmiştir (Ripsas, 1998: 105). F.H. Knight ise girişimcinin, öngörüye sahip gelecek tahmini yapması yönündeki yeteneklerini işaret ederek, belirsizliğe karşı kâr amacı ile ileri görüşlü hareket etmesi üzerinde durmuştur. F.A. Hayek'in ise girişimciyi kâr güdüsü ile piyasada dağınık yerlerde bulunan bilgiyi rekabet ve fiyatlar mekanizması yardımıyla keşfeden, böylece piyasaların dengeye doğru hareket etmesini sağlayan süreci hızlandıran aktör olarak nitelendirmiştir (Wood, 2005: 36).

Yenilik ve büyüme arasındaki ilişki ile ilgili olarak Klasik düşünce işbölümü ve uzmanlaşma sonucunda büyüme sağlanacağını ileri sürmektedir. Klasikler müşteri talepleri, zevkleri ve tercihlerinin yenilikçiliği ortaya çıkaracağını savunmaktadır. Neo-klasik düşünce yenilik ve büyüme arasındaki ilişki üretim fonksiyonunda girdilerin çıktıya dönüşümün nasıl sağlanacağı kullanılan "teknoloji" tarafından belirlenir. Evrimci yaklaşım da neo-klasik düşünce gibi girdilerin çıktıya dönüştürülmesinde teknoloji oldukça önem arz etmektedir. Ancak farklı olarak teknolojik bilgi ve bilginin üretime nasıl uyarlandığını da ele alınmaktadır. Evrimci yaklaşım, böylelikle büyümede teknolojik yenilik ve öğrenme süreçlerinin etkili olduğu üzerinde durmaktadır. Schumpeter'de ise büyüme girişimcilerin yenilikleri sonucu ortaya çıkan yaratıcı yıkım süreci sonucu gerçekleşmektedir (Hazel Er, 2013: 82).

Schumpeter girişimcilik işlevinin; yeni bir malın ya da bir malın kalitesinin tanıtımı, yeni bir piyasanın açılması, yeni üretim metodunun tanıtımı, hammadde ya da yarı işlenmiş mal temini için yeni bir kaynağın bulunması, herhangi bir sektörde yeni bir organizasyonun yürütülmesi olduğunu üzerinde durmuştur (Sciascia ve De Vita, 2004; 6).

Kapitalizm yapısı gereği sonsuz değişimle karakterize edilir ve sabit kalamaz. Neo-Klasik denge teorisi sadece değişimler ortaya çıktıktan sonraki yeni teorik denge durumunu incelemiştir. Fakat yeni denge durumuna varmadan önce, ekonomik sistemde meydana gelen birçok pozitif ve negatif gelişmeleri ele almamıştır. Denge teorisine yapılan bu sert eleştiriye rağmen Schumpeter denge teorisini kabul etmiştir. Aksine ekonomik sistemin statik tanımını devresel bir akımın bakış açısından yapmıştır. Schumpeter'in ekonomik gelişme modelinin ana yapısını aşağıdaki şekilde birbirinin tamamlayıcısı olan iki küre yansıtmaktadır (Te Velde, 2004: 105). Schumpeter bu gelişme sorununu ele alırken, kendi kendini yenileyen statik bir akım tablosu yerine dinamik bir gelişme modelini benimsemiştir.

Şekil 2. Schumpeter'in Ekonomik Gelişme Modeli

Kaynak: Te Velde, 2004:106.

Şekildeki birinci daire dengeli ya da onu çabalayan devresel akım sistemidir. Schumpeter'in devresel akım tanımı sistemde var olmayan tamamlanmış mallar varsayımından başlar ve herhangi bir yerde daima bir talep isteyerek her arzı bekler. Bu şartlar altında bütün mallar piyasada bulunur ve ekonomik hayatın devresel akımı kapalıdır. Durağan durumda, kapalı bir sistemde maliyetler, üretim faktörlerinin fiyatlarının toplamıdır ve ürünlerden elde edilen gelir fiyat toplamlarına eşit olmalıdır. Schumpeter, bu statik çerçevede

kârların, eksik rekabetin bir belirtisi olduğuna işaret etmesine rağmen, Neo-Klasik ekonomide tam rekabet şartları altında marjinal gelirin marjinal maliyete eşit olduğunu da tekrarlamaktadır. Böyle bir durağan durum modelde daha ilgi çekici bir gözlem ise, ister üretici ister tüketici olsun tüm aktörlerin davranışlarının yalnızca rutinler üzerine kurulu olduğudur. Ürün satıcıları, hem kendi tüketimlerini karşılamak hem de ürünleri için hammadde almak için aynı zamanda birer tüketici olmaktadır. Sonuç olarak, hane halkı ya da firmalar, ampirik olarak elde edilmiş bilgilere/verilere göre hareket ederler. Bilgiler değişebilir, ancak herkes mümkün olduğunca sıkı bir şekilde geleneksel ekonomik yöntemlere tutunacak ve yalnızca gerektiğinde şartların baskısına boyun eğecektir (Özkul, 2007: 353-354).

Şekildeki ikinci daire, değişimi tetiklemenin daima yollarını arayan girişimcinin ve kapitalistin ortak yaşam alanını sembolize etmektedir. Birinci dairede tüketicilerin istekleri temel güç iken, ikinci dairede ise üreticiler etkindir. Schumpeter, üretimi “hammaddelerin bir araya getirilmesi” olarak tanımlamakta ve üreticinin buluşçu olmadığını belirtmektedir. Çünkü üreticinin, ürünü için ihtiyaç duyduğu bütün malzemeler zaten mevcuttur ve çoğunlukla da kullanıma hazırdır. Böyle bir ekonomik büyümenin arkasındaki itici güç ise malzemelerin yeni kombinasyonlarının ortaya çıkarılmasıdır (Te Velde, 2004:106-107).

Schumpeter girişimciyi yaptığı yeniliklerle ekonomiyi bir denge noktasından alıp, daha iyi denge noktasına taşıyan kişi olarak görmektedir (Wood, 2005: 36). Girişimcilik teorisine yenilik kavramını ekleyen Schumpeter, ekonomik aktivite sistemleri arasında statik ve değişken olarak bir ayırım yapmıştır. Statik (durağan), dairesel kapitalist sistemi tanımlar ve bu, kapitalist için tipik bir durumdur. Girişimci değişen sistemde önemli bir aktördür. Schumpeter için girişimci değişim için mekanizmanın taşıyıcısıdır. Değişimler ekonominin hem içinden hem de dışından meydana gelebilir. Değişim, gelişim veya girişimcilik yeni bileşimlerin tamamlanmasıyla tanımlanır. Yeni bileşimlerin tamamlanması ise başarmak bize girişimciyi çağırır (Schumpeter, 1934: 66).

4. Schumpeter Sonrasında Girişimcilik Alanındaki Gelişmeler

Schumpeter, girişimcilik teorisine önemli bir katkı sağlamış olup, daha sonraki düşüncelerin ortaya çıkmasında ve gelişmesinde önemli bir rol oynamıştır. Schumpeter sonrasında girişimcilik alanına katkı sağlayan en önemli düşünürlerden bazıları Peter Drucker, Robert Hisrich, Philip A. Wickham, L. W. Busenitz'dir.

Tablo 2. Orta Çağdan Bilgi Toplumuna Kadar Girişimciliğin Ekonomideki Rolü

Tarihi Dönem	Bilim Adamı	Girişimcilik ile İlgili Görüş
İlk Çağ -	-	Hayatını idame ettirmek için arayış içerisinde olan hür kimselerdir.
Orta Çağ	-	Büyük ölçekli üretim projelerinin yöneticisidir. Risk unsuru
17. yüz yıl	-	Girişimci, hükümetle yapılan sabit fiyatlı sözleşmelerin, kâr ya da zarar riskini üstlenen kişidir.
1725	Richard Cantillon	Girişimci, sermaye sahibinden ayrı risk üstlenen kişidir.
1803	Jean Baptiste Say	Girişimcinin kazancı, sermayenin getirisinden ayrılmıştır.
1876	Francis Walker	Fon sağlayıcı ile proje sahibi girişimcinin kazançları ayrılmıştır.
1934	Joseph Schumpeter	Girişimci, yenilik yapan ve yeni teknoloji geliştiren kimsedir.
1961	David McClelland	Girişimci, faal ve ılımlı riskleri alan kimsedir.
1964	Peter Drucker	Girişimci, fırsatları en üst düzeye çıkaran kişidir.
1975	Albert Shapero	Girişimci örgütün sosyal ve ekonomik işleyişinde inisiyatif kullanan ve muhtemel başarısızlık riskini üstlenen kişidir.
1980	Karl Vesper	Girişimci ekonomist, psikolog, iş adamı ve siyasetçiler tarafından farklı algılanmaya başlamıştır.
1983	Gifford Pinchot	İç girişimci, faaliyette olan bir örgüt içerisindeki çalışan girişimcidir.
1985	Robert Hisrich	Girişimci zaman ve gayret sarf ederek farklı değerler üreten, çeşitli riskleri üstlenen ve sonunda maddi ya da manevi karşılık alan kişidir.
1995	Peter Drucker	Girişimci elindeki kaynakları düşük verimlilik alanlarından, yüksek verimlilik alanlarına aktaran ve orada tutmayı başarabilen kişidir.
1999	Jeffrey Timmons	Girişimci çağdaş önderlikle dengelenmiş davranış ve düşünüş biçimine sahip, dürüstlük ve samimiyetle doğruların inşasını yapan kişidir.
2001	Philip A. Wickham	Girişimci belirli bir projeyi kendi girişimcilik anlayışı ile geliştiren kişidir.
2002	G. Brenkert	Girişimci piyasa ekonomisinin vazgeçilmez unsurudur.
2003	L. W. Busenitze	Ekonomik refahın oluşmasında başrol oynayan kişidir.
2005	Gerhard Raab, Yvonne Stedham Michael Neuner	Girişimci başarıya motivasyonu yüksek, risk alabilen, problem çözen, kendine güvenen ve savunan, kişisel gelişim sağlayan, rekabetçilik, belirsiz durumlar tolera eden, müşteri odaklılık, empati kuran, takım yeteneği yüksek kişidir.
2010	Zakarevičius ve Župerka,	Girişimci yeni bir özellik olarak duygusal zekâyâ sahiptir.

Kaynak: Ercan, Gökdeniz, 2009: 66, Raab, vd. 2005: 73-77.

Tablo-2’de iktisat literatüründe girişimcinin önemi ve ekonomi üzerindeki etkileri ve rolleri üzerinde durulmaktadır. Girişimci ilk çağda hayatını devam ettirmek için arayış içinde olan özgür kişi, 1900’lü yıllarda yenilikçi yeni teknoloji oluşturan kişi, 2000’li yıllar da ise piyasa ekonomisinin vazgeçilmez unsuru ve günümüzde ekonomik refahını artırmanın başrol oyuncusudur. 2000’li yıllardan sonra girişimci için kişisel özellikler, bireyin kendini harekete geçirebilmesi anlamında duygusal zekâsı oldukça önemlidir. Dr. Daniel Goleman (1995) duygusal zekâyı; “bireyin kendisini harekete geçirebilme, aksiliklere rağmen yoluna devam edebilme, dürtüleri kontrol ederek tatmini erteleyebilme, ruh halini düzenleyebilme, empati kurma, umut etme, sorunların düşünmeyi engellenmesine izin vermeme” olarak tanımlamıştır (Bozkurt, 2011: 15).

Bilgi teknolojileri, sanayi-ötesi dönemde mekanik teknolojilerin yerini alarak toplumsal ve ekonomik yaşamı ve girişimcilik biçimlerini değiştirmiştir. Buna bağlı olarak bilgi-tabanlı iş dünyasında bilgi yönetiminin ilkelerinin rasyonel şekilde uygulanabilmesi için bilişimci girişimcilerin yetiştirilmesi oldukça önem arz etmektedir.

Bilişimci girişimciler, girişim sürecinin her aşamasında bilgi teknolojilerini yoğun biçimde kullanarak ve bilgi yönetiminin tüm kurallarını işletmek suretiyle fark yaratarak, genel girişimci tanımına yeni bir boyut kazandı. Bu bağlamda, ülkelerin sınırlarının geçirgen hale geldiği ve kıran kırana bir rekabetin yaşandığı çağımızda, donanımlı bilişimci girişimcinin işletmenin stratejik amaçları ile ilintisi göz önüne alındığında örgütsel vizyona katkıları oldukça önemlidir (Öğüt, Şendoğdu ve Yılmaz, 2006: 434).

Girişimcilik, gelişmiş ülkelerin bugünkü konumlarına ulaşmalarının ana belirleyenlerindedir. Bu nedenle gelişmiş ülkelerde ekonomik yapının merkezinde yer almakta ve sürekli geliştirilmek için mücadele edilmektedir. Girişimciliğin, yerine getirdiği işlevler itibarıyla ekonomik büyümeye ve genel toplumsal yapıya olan katkılarının gelişmemiş/azgelişmiş ülkelere de anlaşılmasıyla bu olgu, giderek küresel ölçekte kabul görmeye başlamıştır. Söz konusu işlevleri dikkate alındığında, girişimciliğin gelişmemiş/azgelişmiş

ülkelerin toplumsal sorunlarının çözüme kavuşturulabilmesi açısından oldukça önemli olduğu söylenebilir (İlhan, 2004: 74).

Sonuç

Ekonomik kalkınma ve büyüme sürecinde girişimcinin rolü, iktisat doktrinini başlarından itibaren iktisatçıların, sosyologların ve işletmecilerin araştırmalarının en önemli konularındandır. Fakat girişimcilik ekonomik literatürde çok çapraşık ve son derece anlaşılması güç bir konudur.

Tarihsel süreçte, Cantillon'dan itibaren başlayan modern girişimcilik teorisi çerçevesinde her dönem çok çeşitli görüşler olmasına rağmen, girişimcinin bir ekonomik aktör olarak önemine vurgu yapılmaktadır. Bu düşünürler göre girişimci risk üslenen, finansal sermayeyi arz eden, yenilikçi, karar verici, endüstriyel lider, yönetici, organizatör, girişim sahibi, işveren, müteahhit, arbitrajcı, alternatif kullanımlar arasında kaynakların tahsisini sağlayan ekonomik bir aktördür.

Merkantilist dönemde girişimciler üzerinde, ithalatın kısıtlanması ve ihracatın artırılmasına yönelik müdahaleci politikalar uygulanmıştır. Ülkenin zenginliğinin altın ve gümüşle ölçülmesi, tarımın ihmal edilerek sanayiye önem verilmesi; devletin ülkeye altın girmesini teşvik etmesi, dışarıya altın çıkmasını önlemek için ekonominin her alanına müdahale etmesi, zamanla gelişmekte olan sanayilerin gerilemesine neden olmuştur. Fizyokrat düşüncede, ekonomide tarım baskın olduğu için girişimcilikle ilgili düşünceler çoğunlukla tarımsal alandaki girişimci faaliyetleridir. Klasik iktisatçılar girişimci ile kapitalisti özdeşleştirilerek, üretim faktörlerine müteşebbis kavramını getirmeleri ile kârın faizden ayrılmasını sağlamışlardır. Modern girişimcilik ise, sanayi devrimiyle başlayan bir süreçle ortaya çıkmıştır. Sanayi devriminin hızlanmasına yön veren iki temel unsur vardır. Bunlardan birincisi bilimsel bilgi, ikincisi ise coğrafi keşifler ve ticaret sonucunda ortaya çıkan sermayedir. Neo-Klasik iktisadın ortaya çıkmasının en önemli nedeni sanayi devrimi ve sonuçlarıdır. Sermayenin yıllar süren yavaş ve kararlı birikimi, ticaretin ulusal sınırları aşmasındaki artış, teknolojik gelişme ve bu gelişmenin üretimin her alanına uygulanması ile siyasal düşüncede ortaya çıkan gelişmeler, Neo-klasik iktisadın ortaya çıkmasındaki en önemli nedenlerdir. Neo-Klasik okulda ise girişimcilik, sadece üretim faktörlerini bir araya getirme fonksiyonu ve bireyin, geleceğin risklerine karşı korunma motifi ile sınırlı kalmıştır.

Schumpeter girişimcilik konusunu genel olarak yenilikçilik kavramının etrafında şekillendirmiştir. Schumpeter'e göre girişimci olabilmenin yolu, daha önce gerçekleştirilmemiş bir yeniliği veya fikri ortaya atmaktan geçmektedir. Günümüzde ise, bilgi tabanlı iş dünyasında bilgi yönetiminin ilkelerinin rasyonel şekilde uygulanabilmesi için bilişimci girişimcilerin yetiştirilmesi oldukça önem arz etmektedir.

Sonuç olarak girişimcilikle ilgili bütün bu yaklaşımlar, girişimciyi belirli karakteristik özellikleriyle incelemiş ve birbirinden kopuk olarak ekonomik gelişim sürecine, yenilik ve değişime göre geliştirmişlerdir.

Girişimciliğin istihdam yaratma ve ekonomik büyüme sağlamadaki rolü bilinen bir gerçektir. Bu durum iktisat literatüründe girişimcilikçe verilen önemi artırmıştır. Günümüzde girişimcilik teorisi; girişimciliği yeni işletme kurma süreci olarak değerlendirerek, istihdam yaratma ve ekonomik büyüme sağlamada ekonomilerin başlıca itici gücü olarak vurgulamaktadır. Girişimcilik ekonomik büyüme ve işsizliğin en önemli çözüm yoludur. Girişimci ise ekonomik büyüme ve işsizliğin lokomotifidir.

Kaynakça

- Adaçay, Funda, Râna, İslatince, Hasan (2009). İktisadi Düşünceler Tarihi, Bursa: Ekin Yayınevi.
- Aidis, Ruta (2003). Entrepreneurship and Economic Transition, Tinbergen Institute Discussion Paper, Faculty of Economics and Econometrics, Universty of Amsterdam, (s. 1-29).
- Arıkan, Semra, (2004). Girişimcilik Temel Kavramlar ve Bazı Güncel Konular, Ankara: Siyasal Kitapevi.
- Aşkın, Aysin, Nehir, Selin, Vural Sercan Özgür (2011). "Tarihsel Süreçte Girişimcilik Kavramı ve Gelişimi" Girişimcilik ve Kalkınma Dergisi (Journal of Entrepreneurship and Development), 6 (2), (s. 55-72).
- Aydoğmuş, Osman; Türkcân, Burcu; Tunali, Elif Tunali ve Kopurlu Barış Serkan (2009). "Kriz Teorileri: Kondratieff, Schumpeter ve Wallerstein", Ege University, Working Papers in Economics.
- Beatty, J. (1998). Peter Drucker'a Göre Dünya, Çeviren: Osman Akınbay, Sistem Yayıncılık, İstanbul.

- Blaug, Mark (1963). "Survey of Theory of Process Innovations", *Economica*, New Series, 30 (117), (s.13-32).
- Bocutoğlu, Ersan (2012). *İktisadi Düşünceler Tarihi*, Trabzon: Murathan Yayınevi.
- Bozkurt, Özlem Çetinkaya (2011). *Dünyada ve Türkiye’de Girişimcilik Eğitimi: Başarılı Girişimciler Ve Öğretim Üyelerinden Öneriler*, Ankara, Detay Yayıncılık.
- Çelik, Abdulhalim (2006). "Bir İstihdam Politikası Olarak Girişimcilik", *Uluslararası Girişimcilik Kongresi, Kırgızistan–Türkiye Manas Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, Kongre Dizisi:11, No:86, Kırgızistan-Bişkek. 25-27 Mayıs*, (s. 467-476).
- Çetindamar, Dilek, (2002). *Türkiye’de Girişimcilik*, İstanbul: TÜSİAD Yayınları.
- Çonkar, Kemalettin ve İlter Berfu (2004). "Ülke Kalkınmasında Girişimcilik ve Entelektüel Sermaye Boyutu", *Türk Dünyaları Araştırması Sempozyumu, Kırgızistan, 13-15 Haziran*.
- Çiftçi Münire, Tozlu Emine, Akçay Abdülkadir (2014), "Drucker Perspektifinde İnovasyonun İşletmelerin Gelişimi Üzerine Etkisi: Girişimci İşletme", *Süleyman Demirel Üniversitesi Vizyoner Dergisi*, 5 (10), (s.76-85).
- Dağınay, Bengü (2013). 19. "Y.Y.’dan Cumhuriyete Osmanlı İmparatorluğu’ndan Devralınan Girişimcilik Mirası", *Akademik Bakış Dergisi, Uluslararası Hakemli Sosyal Bilimler E-Dergisi, Sayı: 39, Kasım-Aralık, ISSN:1694-528X İktisat ve Girişimcilik Üniversitesi, Türk Dünyası Kırgız – Türk Sosyal Bilimler Enstitüsü, Celalabat – Kırgızistan*, (s. 1-21).
- Dolanay, Sıtkı Selim (2009). "Schumpeter Sisteminde Yenilikler, Ekonomik Gelişme ve Devresel Hareketler", *International Journal of Economic and Administrative Studies*, 1(2), (s. 171-188).
- Ercan, Salih, Gökdeniz, İsmail (2009). "Girişimciliğin Gelişim Süreci ve Girişimcilik Açısından Kazakistan" *Bilig, Türk Dünyası Sosyal Bilimler Dergisi, Sayı: 49, Ahmet Yesevi Üniversitesi Mütevelli Heyet Başkanlığı, Bahar Dönemi*, (s. 59-82).
- Erdem, Burhan, İslatince Hasan (2012). *İktisadi Düşünceler Tarihi, Eskişehir: Açıköğretim Yayınları*.
- Ersoy, Arif (2008). *İktisadi Teoriler ve Düşünceler Tarihi*, Ankara: Nobel Yayın Dağıtım, 3. Baskı.
- Filion, Louis Jacques (1997). "From Entrepreneurship to Entrepreneurology", *Working Paper No. 1997-05*, (s.1-17).
- Formaini, Robert L. (2001). "The Engine Of Capitalist Process: Entrepreneurs in Economic Theory", *Federal Reserve Bank Of Dallas, Economic and Financial Review, Fourth Quarter*, (s. 2-11).
- GEM 2013. "Global Entrepreneurship Monitor 2013 Global Report", [file:///C:/Users/dell/Downloads/1399046997GEM_2013_Global_Report_for_web_rev02-05-014_A4%20\(2\).pdf](file:///C:/Users/dell/Downloads/1399046997GEM_2013_Global_Report_for_web_rev02-05-014_A4%20(2).pdf), Erişim Tarihi: 25.10.2015.
- GEM 2014. "Global Entrepreneurship Monitor 2014 Global Report", [file:///C:/Users/dell/Downloads/1425644863GEM_2014_Global_Report_UPDATED_060315%20\(2\).pdf](file:///C:/Users/dell/Downloads/1425644863GEM_2014_Global_Report_UPDATED_060315%20(2).pdf), Erişim Tarihi: 25.10.2015.
- Hazel Er, Perihan (2013). "Girişimcilik ve Yenilikçilik Kavramlarının İktisadi Düşüncedeki Yeri: Joseph A. Schumpeter", *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 29, (s.75-85).
- Hebert, Robert F. ve Link, Albert N. (1989). "In Search of the Meaning of Entrepreneurship", *Small Business Economics*, 1, (s. 39-49).
- Herbert Robert F. ve Albert N. Link, (2006). "The Entrepreneur As Innovator", *Journal of Technology Transfer, Springer Science*, (s. 589-597).
- Hitt, Michael A., Ireland R.Duane, , Camp S. Michael, Sexton Donald L. (2002). *Strategic Entrepreneurship: Creating A New Mindset*, Blackwell Publishing, USA.
- Hisrich, Robert D. ve P. Peter, Michael (1998). *Entrepreneurship, United States: The McGraw – Hill Book Co., Fourth Edition*.
- Hoselitz, Bert F. (1962). "The Early History of Entrepreneurial Theory", *In Essays in Economic Thought: Aristotle to Marshall, Chicago: Rand McNally*, (s. 234-257).
- İlhan, Süleyman (2004). "Girişimcilik ve Sosyo Ekonomik Süreçteki Rolü" *Doğu Anadolu Bölgesi Araştırmaları*.
- İnalçık, Halil (1993). *Osmanlı İmparatorluğu, Toplum ve Ekonomi*, İstanbul: Eren Yayıncılık.
- Küçükkalay, Abdullah Mesud (2010). *İktisadi Düşünceler Tarihi*, İstanbul: Beta Yayınları, 2. Baskı.

Öğüt, Adem, Aslan Şendoğdu ve Yılmaz, Nahit (2006). “Bilişimci Girişimci Tipolojisi Açısından Bilgi Yönetiminin İlkeleri”, Uluslararası Girişimcilik Kongresi, Kırgızistan-Türkiye Manas Üniversitesi, İktisadi ve İdari Birimler Fakültesi, Kongre Dizisi:11, No: 86, Kırgızistan-Bişkek, 25-27 Mayıs, (s. 431-436).

Lajugie, Joseph (1968). Ekonomik Sistemler, Varlık Yayınları, İstanbul.

Önce, Asım Günel, Marangoz Mehmet ve Erboy Candidate Nedret (2014), “ Ekonomik Büyüme ve Kalkınmada Girişimciliğin Rolü ve Önemi”, International Conference On Eurasian Economics 2014.

Özgüven, Ali (1992). İktisadi Düşünceler-Doktrinler ve Teoriler, İstanbul: Filiz Kitabevi.

Özkara, Toprak (2013). Tarihsel Süreçte Girişimcilik Teorisi: Girişimciliğin Ekonomik Büyüme ve İstihdam Boyutu, Journal of Entrepreneurship and Development (Girişimcilik ve Kalkınma Dergisi), 8(1), (s. 29-54).

Özkuş, Gökhan (2007). “Kapitalist Sistemin Sürükleyici Aktörleri: Ekonomik Teoride Girişimciler” Süleyman Demirel Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, 12 (3), (s. 343-366).

Praag Van C. Mirjam (1999). “Some Classic Views on Entrepreneurship”, De Economics, 143(3), (s. 311-335).

Raab, Gerhard, Stedham, Yvonne ve Neuner, Michael (2005). “Entrepreneurial Potential: An Exploratory Study of Business students in the US and Germany”, Journal of Business and Management, 11(2), (s. 71-88).

Ripsas, Sven, (1998). “Towards An Interdisciplinary Theory Of Entrepreneurship”, Small Business Economics, Vol: 10, Kluwer Academic Publishers, (s. 103-115).

Sciaccia Salvatore ve Riccardo De Vita, (2004). “The Development of Entrepreneurship Research” Liuc Papers, No: 146, Serie Economia Aziendale 19, (s. 1-37).

Shane, Scott, (2000). “Prior Knowledge and the Discovery of Entrepreneurial Opportunities” Organization Science, Vol. 11, No. 4, July–August, (s. 448-469).

Schumpeter, Joseph Alois (1961). The Theory of Economic Development, Harvard University Press, Seventh Printing, Cambridge, Massachusetts.

Schumpeter, Joseph Alois (1939). Business Cycles A Theoretical, Historical and Statistical Analysis of the Capitalist Process, New York Toronto London : McGraw-Hill Book Company.

Schumpeter Joseph Alois (1934). The Theory of Economic Development, Transaction Publishers, London, 1996.

Takay, Bahar Araz, Güler, Aydın Derya (2013). Hacettepe Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, 31(2), (s. 153-165).

Tekin, Mahmut (2009). Girişimcilik, Konya: Güney Ofset Matbaacılık.

Te Velde Robbin (2004). “Schumpeter’s Theory of Economic Development Revisited”, Innovation, Entrepreneurship and Culture The Interaction Between Tecnology, Progress and Economic Growth, Edward Elgar Publishing.

Topkaya, Özgür, (2013). “Tarihsel Süreçte Girişimcilik Teorisi: Girişimciliğin Ekonomik Büyüme Ve İstihdam Boyutu”, Girişimcilik ve Kalkınma Dergisi (Journal of Entrepreneurship and Development), Cilt:8, No:1, (s. 29-54).

Turanlı, Rona (2011), İktisadi Düşünceler Tarihi, İstanbul: Bilim Teknik Yayınevi, 5. Baskı.

Yalçıntaş, Murat (2010). “Çağımızda Girişimcilik”, Girişimcilik ve Kalkınma Dergisi, Cilt:5, Sayı:1, (s. 95-98).

Wood, J. Stuart (2005), “The Development and Present State of The Theory of Entrepreneurship in Product and Asset Markets by Knight, Hayek, Schumpeter, Mises, Krizner, Shackle, and Lachmann”, Austrian Scholars Conference 2005.

Zakarevičius, Povilas and Župerka, Airumas (2010). “Expression of Emotional Intelligence in Development of Students’ Entrepreneurship”, Economics and Management, Cilt: 15, (s. 865- 873).